

José Palacios Aguilar,
Licenciat en Educació Física,
Professor de l'INEF de Galícia,
Director de l'Escola Espanyola de Salvament
i Socorrisme.

Teresa Paredes Fargas,
Presidenta del Comitè Esportiu de la FIS,
Directora Esportiva i Seleccionadora
Nacional de la Federació Espanyola de
Salvament i Socorrisme.

Resum

El Salvament Aquàtic és un dels esports més desconeguts a Espanya. Avui dia, quan les activitats aquàtiques s'han convertit en centre d'atenció esportiva i turística, però també en motiu d'accidents, el Salvament Aquàtic mereix ser conegut i ocupar el seu lloc al costat de la resta d'activitats aquàtiques, com a alternativa menys cíclica i monòtona, però més útil. Fer esport i, alhora, preparar-se per realitzar actes humanitaris de salvament, sens dubte, constitueix una activitat que s'hauria de tenir més en compte en l'educació.

En aquest article es descriuen les proves esportives del Salvament Aquàtic, i se'n relacionen els antecedents històrics.

El nostre objectiu és divulgar una especialitat esportiva molt interessant en Educació Física i que hauria d'estar present en el programes de cursos i activitats relacionades amb el medi aquàtic (piscines, campaments i d'estiu, etc.).

Paraules clau: salvament i socorrisme, història i proves.

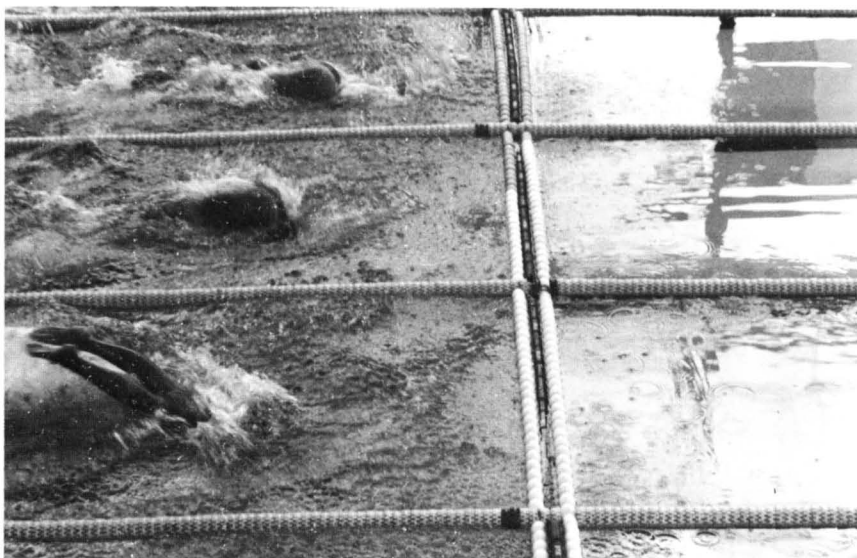
Salvament Aquàtic: Un esport desconegut

"L'esport no és una panacea pedagògica, però és un instrument vàlid en mans d'un bon educador; és una conducta humana rica i plena de plasticitat; i aquest tipus de conductes

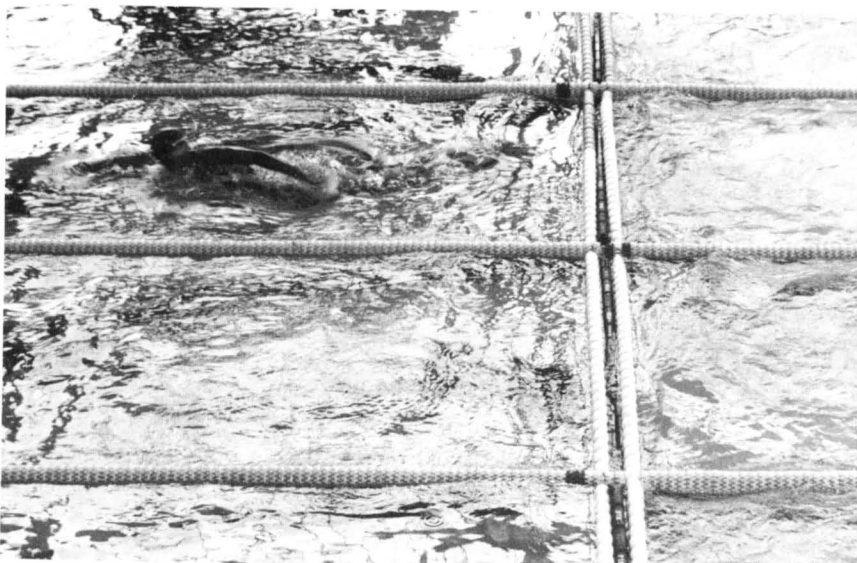
SALVAMENT AQUÀTIC: UN ESPORT DESCONEGUT

constitueixen un camp fèrtil per a la construcció educativa." José María Cagigal, 1981.

Hem escollit aquesta citació de José María Cagigal (1981, *Deporte: espectáculo y acción*), per introduir

200 metres natació amb obstacles: Entrada a l'obstacle. Aquesta prova es distingeix per la duresa, en "trencar-se" el ritme de nedada.

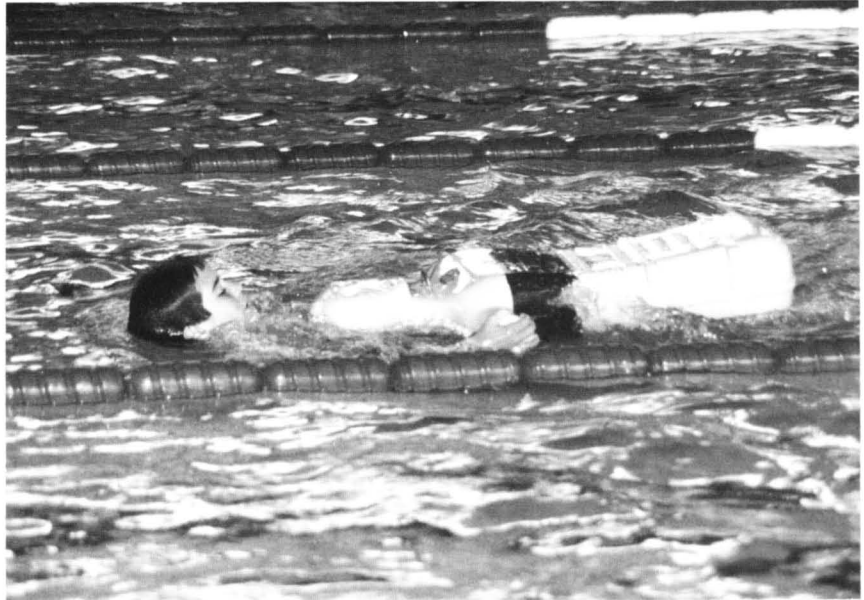
200 metres natació amb obstacles: Sortida de l'obstacle. Els esportistes han d'intentar "passar" l'obstacle sense perdre continuïtat en les seves accions propulsores.

aquest tema, perquè resumeix perfectament la nostra idea sobre el salvament aquàtic.

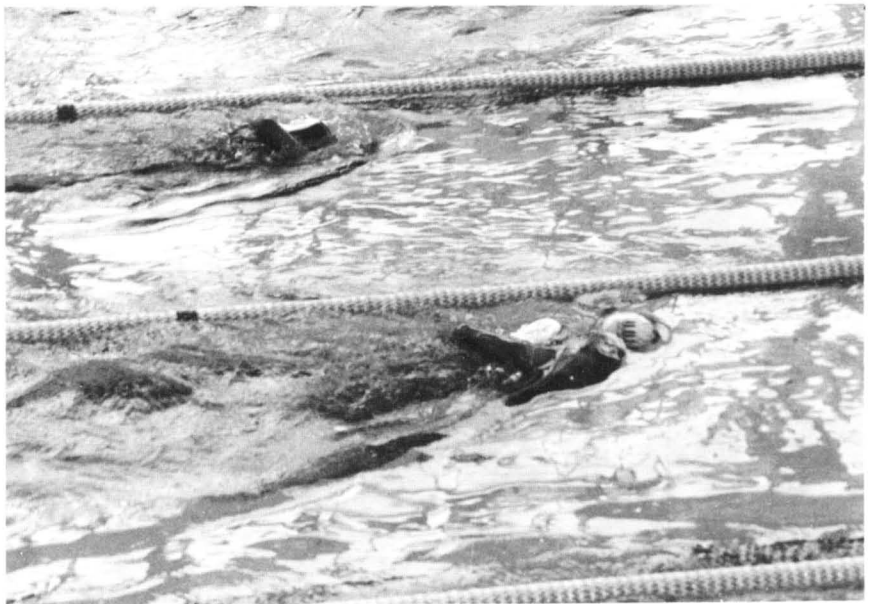
L'esport que presentem a continuació, i que mirarem d'explicar tan bé com sigui possible per possibilitar el seu desenvolupament i arrelament definitiu a Espanya, no és, com assenyala Cagigal, una panacea pedagògica, però sí un instrument vàlid en mans d'un bon educador per transmetre els valors humans millors i més útils, aquells que es corresponen amb l'acció de salvar vides de manera desinteressada. El salvament aquàtic, més que un esport, i seguint amb les paraules de Cagigal, és una conducta humana rica, potser de les més riques, plena de plasticitat i sentit, de responsabilitat i bellesa. El salvament aquàtic, com a esport, pot constituir, sens dubte, el camp fèrtil del qual parla Cagigal, en el qual pugui créixer més fàcilment la construcció educativa.

Tots els esports són vàlids per aconseguir una formació més completa de la persona. Alguns són imprescindibles per aconseguir aquesta formació. I d'altres, no només compleixen amb aquest propòsit, sinó que a més aporten una sèrie d'experiències i coneixements que són molt útils per a la nostra vida i la dels altres. El salvament aquàtic esportiu, el gran desconegut, pertany a aquest darrer grup d'esports.

Aquest esport és un dels més complets, si pensem en les seves exigències físiques, psicològiques i humanitàries. Haver de superar obstacles, dominar la nedada amb aletes, remolcar un maniquí, capbussar, llançar una pilota i remar amb dos i un rem, requereix grans dosis de força, potència, velocitat, agilitat, coordinació i resistència. Si a això unim les proves de relleus que es realitzen, en les quals el maniquí serveix de testimoni, es desenvolupen tot tipus d'habilitats amb aletes i s'utilitzen materials de salvament, ens adonem que, a més, es necessita una gran coordinació intergrup i un treball d'equip important, i si, finalment, podem comprovar que tot el que es fa pot servir d'entrenament per a la realització

Rescat del maniquí: Els nens s'inicien en aquesta prova amb maniquís sense aigua en el seu interior, cosa que els permet flotar. En Salvament Esportiu hi ha competicions adaptades als nens. Fins als 14 anys no comencen amb les proves oficials.

Rescat del maniquí: Hi ha rescat del maniquí amb i sense aletes i després de realitzar bussejada. El remolc del maniquí constitueix l'eix central del Salvament Esportiu.

de salvaments reals de persones accidentades en aigua, percebem el seu gran i pràctic sentit humanitari.

Les proves esportives en el Salvament Aquàtic

Les proves esportives en Salvament Aquàtic que actualment se celebren en

els Campionats del Món (cada 4 anys), Jocs del Món (cada 4 anys), Campionats d'Europa (cada 2 anys) i Campionats Nacionals (anualment), es regeixen pel Reglament Tècnic Internacional de Competicions de Salvament Aquàtic, la darrera redacció del qual data del 1991, i va ser elaborat per la Comissió Esportiva de la Federació Internacional de Salvament Aquàtic.

Llançament de la pilota salvavides: Concentració prèvia al llançament. Posar una pilota en un correr de 2,5 m a distàncies superiors als 30 metres és molt difícil.

Les proves es divideixen en dos grups: individuals i per equips.

Les proves individuals són un total de sis, com si fos un Exatló Aquàtic, de les quals obligatòriament s'han de realitzar cinc, com a mínim per tots els participants en cada campionat, ja que es comptabilitzen les cinc millors proves de les sis realitzades, segons el següent ordre reglamentari: (1) 200 m natació amb obstacles, (2) 100 m rescat del maniquí amb aletes, (3) llançament de la pilota salvavides, (4)

100 m prova combinada de salvament, (5) 50 m rescat del maniquí, (6) 150 m salvament amb embarcació.

Les proves per equips són un total de tres, que es realitzen per quatre membres de cada equip a mode de relleus, i també és obligatori que es realitzen per tots els equips participants, segons l'ordre reglamentari següent: (1) 4 x 25 m relleu amb maniquí, (2) 4 x 50 relleu de salvament, (3) 4 x 50 relleu amb boia torpede.

Les competicions són iguals per a tots

dos sexes i tant els homes com les dones han de realitzar les mateixes proves, tenint en compte que les taules de puntuació d'aquestes seran adaptades al nivell de les seves marques i que els 100 m prova combinada de salvament es modifica lleugerament amb el propòsit d'adaptar-se a les seves característiques biològiques.

Classificacions

Les marques dels participants es mesuren en unitats cronomètriques i/o mètriques, que es converteixen en punts segons un sistema de puntuació adoptat per la FIS que es materialitza en unes taules (segons una corba exponencial per sobre dels 200 punts). El rècord del món de cada una de les proves el 1990 correspon a 1.000 punts.

Les classificacions que es realitzen es corresponen amb el quadre 1.

Descripció de les proves

200 m natació amb obstacles

Aquesta prova consisteix a recórrer una distància de 200 m amb un estil lliure de natació, superant per sota de l'aigua vuit obstacles (70 cm de profunditat, vegeu la figura 1) en total, que es troben situats a 12,5 m de la vora de la sortida i a 12,5 m del costat oposat, de manera que entre cada obstacle hi hagi una distància de 25 m.

100 m rescat del maniquí amb aletes

En aquesta prova el participant ha de realitzar 50 m nedada lliure amb aletes, recollir un maniquí submergit a una profunditat entre 1,80 i 3,00 m. I remolcar-lo els 50 m restants, de manera que la cara d'aquest estigui clarament fora de l'aigua i sense poder agafar-lo del coll, la boca o el nas. El maniquí té unes mesures i un pes reglamentats (figura 2) i les aletes tenen una longitud (65 cm) i una amplada (30 cm) màximes (vegeu la figura 3).

Llançament de la pilota salvavides

L'esportista ha de llançar tan lluny com pugui, i en una zona delimitada de 2,5

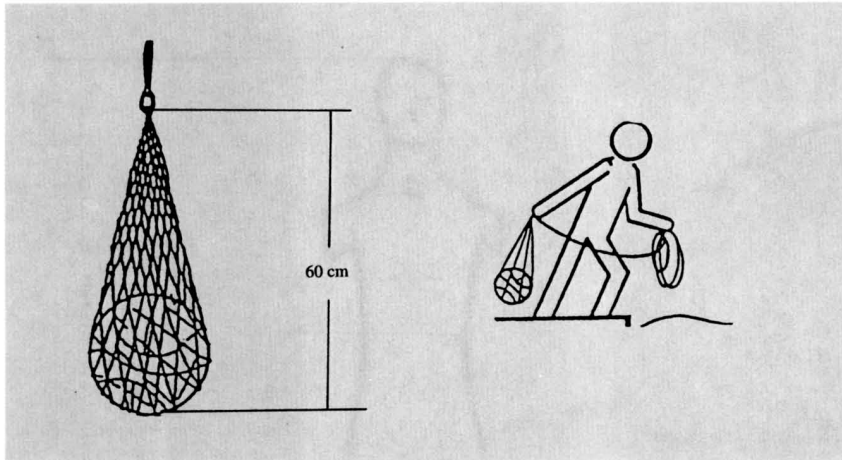
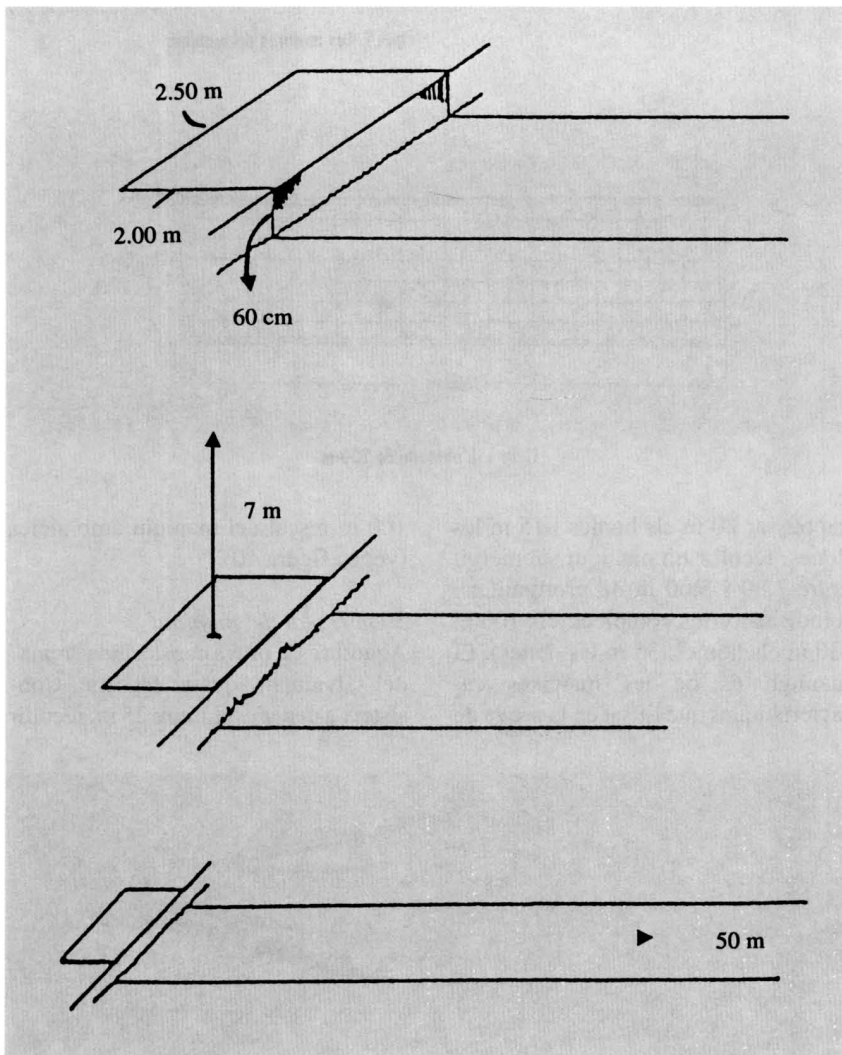

Figura 4. Pilota salvavides

Figures 5, 6 i 7. Característiques de la zona de llançament

un maniquí submergit entre 1,80 i 3,00 m de profunditat i remolcar-lo la resta dels 25 m. El maniquí coincideix totalment amb el que s'utilitza en les altres dues proves en les quals s'efectua un remolc.

150 m salvament amb embarcació

Per realitzar aquesta prova l'esportista ha d'anar amb una embarcació de rem (amb un pes entre 60 i 75 kg) a rescatar un maniquí que flota a una distància de 75 m de la sortida, utilitzant en el trajecte els dos rem i donant una volta completa a una boia situada a la meitat del recorregut. Una vegada ha rescatat el maniquí (hissant fins al nivell mitjà del seu cos assenyalat únicament pel mirall de popa) es torna al punt de sortida utilitzant un sol rem. Les mesures de l'embarcació s'han de situar en els límits establerts reglamentàriament (vegeu figures 11 i 12). La prova s'ha de realitzar en "aigües mortes" (sense corrents, marees o onades) en zones obertes (vegeu figura 13), tot i que, excepcionalment, es pot fer en una piscina de 50 m (vegeu figura 14).

4 x 25 m relleu del maniquí

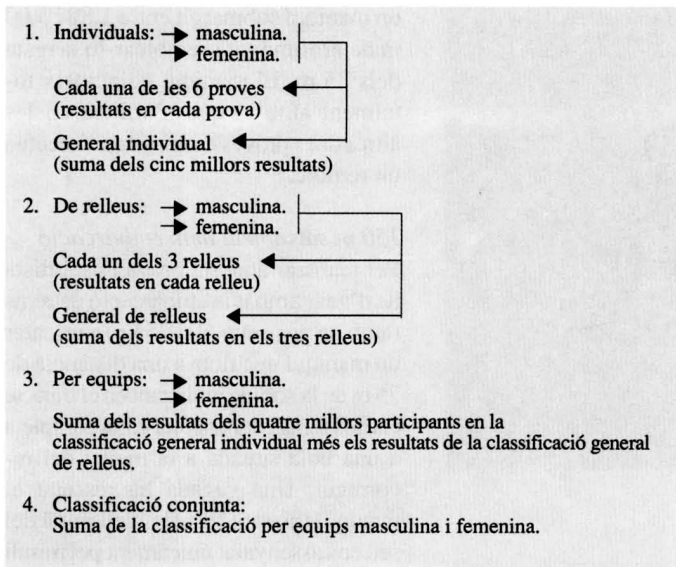
En aquesta prova per equips els participants han de cobrir cada un 25 m, remolcant correctament un maniquí. Se surt des de l'aigua amb control sobre el maniquí, que no es pot deixar anar fins que el company no l'hagi agafat.

4 x 50 m relleu de salvament

En aquesta competició per equips, els esportistes efectuen les proves següents, a mode de relleus, i en l'ordre següent:

1. 50 m nedada lliure amb aletes.
2. 50 m bussejada amb aletes i recollida del maniquí per passar-lo al tercer rellevador.
3. 50 m remolc del maniquí sense aletes.
4. 50 m remolc del maniquí amb aletes.

Com en la prova anterior, el maniquí

Quadre 1.

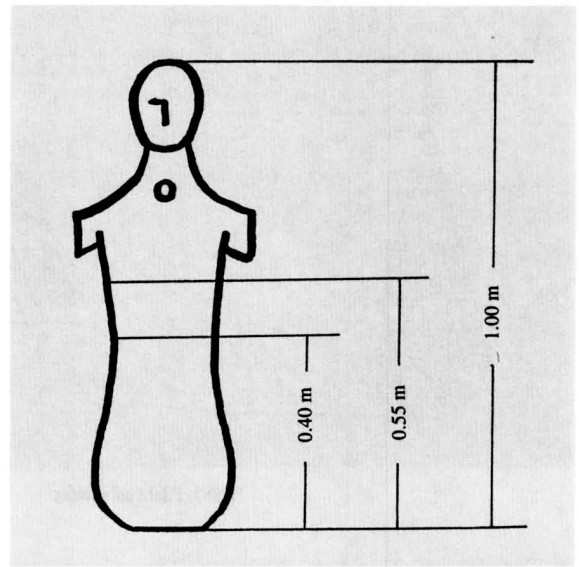

Figura 2. Les mesures del maniquí

m d'amplada, una pilota de salvament, que consisteix en un pilota de bàsquet dins una xarxa (vegeu la figura 4), unida a una corda amb una longitud de 45 m i un diàmetre de 6 mm. La zona de llançament està delimitada i ha de complir unes característiques quant a l'altura del sostre (7 m) i longitud (50 m) determinades (vegeu figures 5, 6 o 7). Es disposa d'un temps d'1'40" per efectuar tots els llançaments que es vulgui, i l'atorga el major de tots ells, els quals es determinen vàlids o nuls segons un mateix criteri (vegeu figures 8 i 9).

100 m prova combinada de salvament
"Aquesta prova es la que els esportistes consideren més difícil". Cal nedar en estil lliure 50 m, a continuació s'ha de

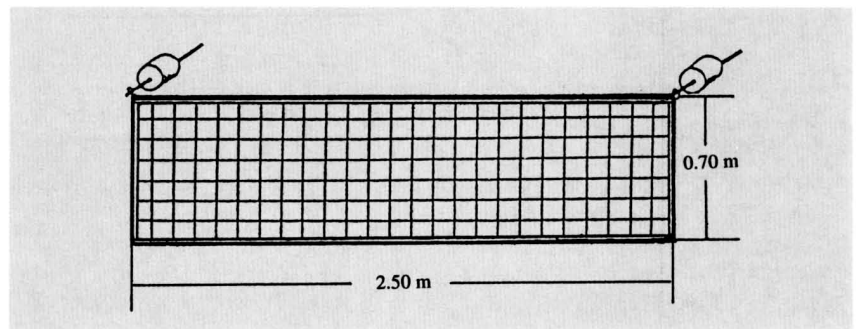

Figura 1. L'obstacle de 200 m

capbussar 20 m els homes i 15 m les dones, recollir un maniquí submergit entre 1,80 i 3,00 m de profunditat i remolcar-lo fins completar els 100 m (30 m els homes, 35 m les dones). El maniquí és de les mateixes característiques que l'usat en la prova de

100 m rescat del maniquí amb aletes (vegeu figura 10).

50 m rescat del maniquí
Aquesta és la prova considerada "reina" del salvament aquàtic esportiu. Consisteix a nedar estil lliure 25 m, recollir

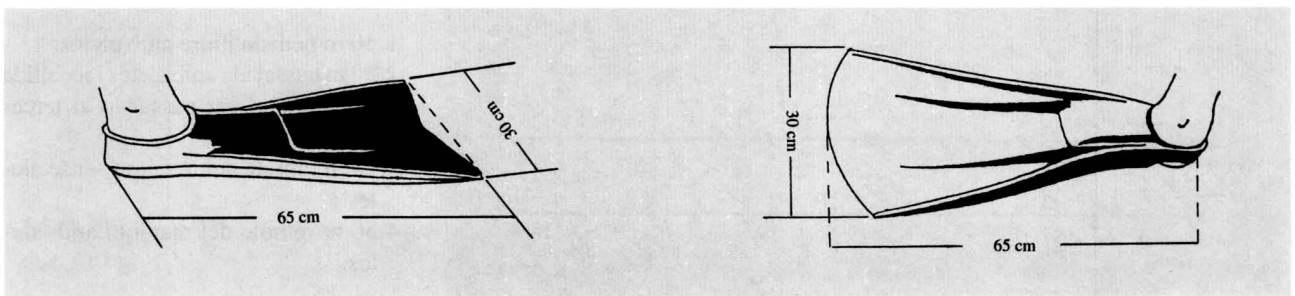

Figura 3. Les mesures de l'aleta

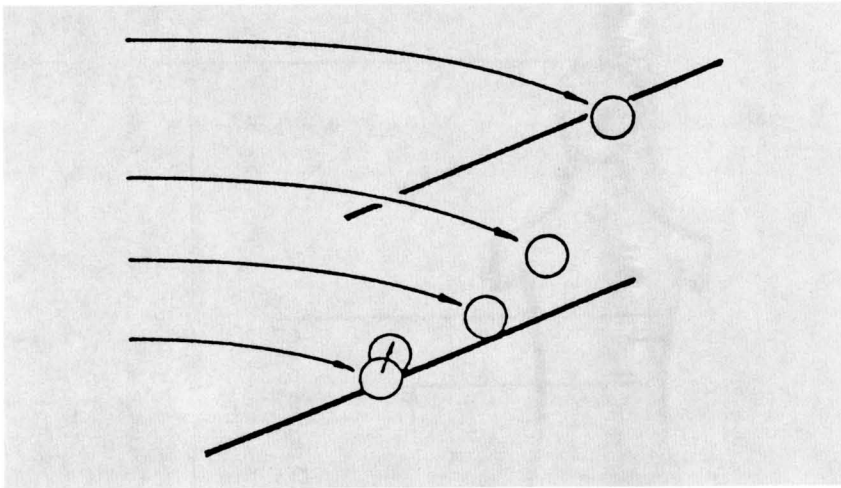

Figura 8. Llançaments vàlids

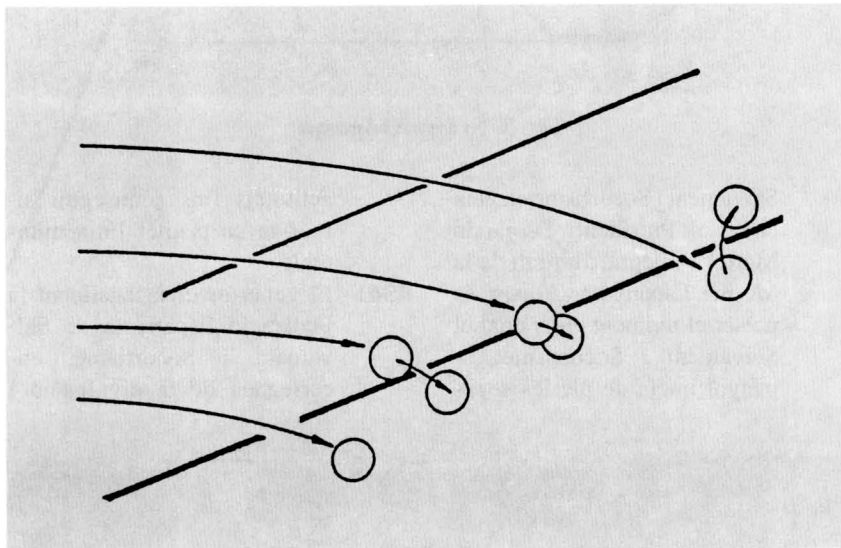

Figura 9. Llançaments nuls

no es pot deixar anar mentre el company no l'hagi agafat.

4 x 50 m relleu de la boia torpede

En aquesta última prova per equips, s'efectuen en l'ordre que s'indiquen les proves següents:

1. 50 m nedada lliure.
2. 50 m nedada lliure amb aletes.
3. 50 m nedada lliure i remolcant la boia torpede, que es lliure al quart rellevador.
4. 50 m nedada lliure amb aletes i re-

molcant el tercer rellevador amb la boia torpede.

La boia torpede és un material de salvament molt utilitzat per a la realització de rescats reals, que té forma allargada i s'uneix a un arnès mitjançant una corda (vegeu figura 15).

Antecedents històrics

El Salvament Aquàtic sempre ha existit, potser va sorgir quan l'home, que

creuava rius o travessar llacs o mars, necessitava realitzar el rescat d'un company que havia caigut a l'aigua i no podia o no sabia sortir-ne.

En l'àmbit esportiu, la història de les competicions i proves de salvament està lligada a la història de la natació i la major part de les proves que componen el salvament aquàtic, com hem vist, tenen el seu fonament en la natació.

Ressenya cronològica

- 1878 L'Institut de Salvament del Mediterrani organitza a Marsella (França) el Primer Congrés Internacional de Salvament. Durant el Congrés, que resulta un autèntic èxit, es planteja la necessitat de crear un organisme internacional amb l'objectiu d'unir associacions interessades en el salvament en qualsevol dels seus vessants o formes.
- 1891 A Anglaterra es crea la Royal Life Saving Society amb l'objectiu d'intentar reduir el nombre d'ofegats anuals (s'estimava a 2.000 persones) i la intenció d'animar els ciutadans a conèixer i aprendre les tècniques per salvar en l'aigua.
- 1897 Es fabrica el primer "maniquí".
- 1899 A França es crea la Union Fédérale des Sociétés de Nation et de Sauvage pel Sr. Raymond Pitet, autèntic pioner del salvament aquàtic. El mateix any a Ancona (Itàlia) el N.H. Arturo Passerini di Finale constitueix la Societat Italiana de Salvament: SIS Natatorium.
- 1901 Es crea a França la Fédération Nationale de Sauvetage (1 de juliol).
- 1902 A Neuilly Sur Seine (França), presidits per D. Emili Loubet, President de la República Francesa, se celebren campionats de natació, salts i salvament de la Marina, l'Armada

i l'Ensenyança, i hi participen aproximadament 1.000 esportistes, amb les proves següents: salvament nàutic amb maniquí, salvament en incendi, maniobra d'embarcació, llançament de salvavides, ajuda en accidents i en asfíxies.

1910 La Federació Francesa organitza a Saint Quen el Congrés Internacional de Salvament, durant el qual es funda la Fédération Internationale de Sauvetage et Secourrisme et de Sports Utilitaires, la seu del qual s'emplaça a París, composta per totes les Federacions Nacionals que persegueixin la totalitat o part de les seves finalitats i que siguin reconeguts per aquesta i accepten sotmetre's als estatuts.

1914 Es funda la Societat Espanyola de Salvament de Naufrags que durant molts anys du a terme infinitat d'activitats de caràcter humanitari, algunes molt importants, i fins i tot a nivell internacional.

1933 Es crea la Société Suisse de Sauvetage.

1939 El CONI incorpora a la SIS a la Federació Italiana de Natació i la converteix en la seva secció de Salvament.

1949 Es fabrica i s'accepta el maniquí actual, que des de llavors es modifica poc.

1951 Després de la Segona Guerra Mundial, que, com va succeir amb la resta dels esports, va impedir el desenvolupament i la divulgació normals del Salvament, aquest apareix amb motiu del Congrés Mundial celebrat a Cannes (França).

1957 La Societat Espanyola de Salvament de Naufrags s'integra a la Federació Espanyola de Natació com a Secció de Salvament Aquàtic.

1957 A Wiesbaden (Alemanya) la Federació Internacional de

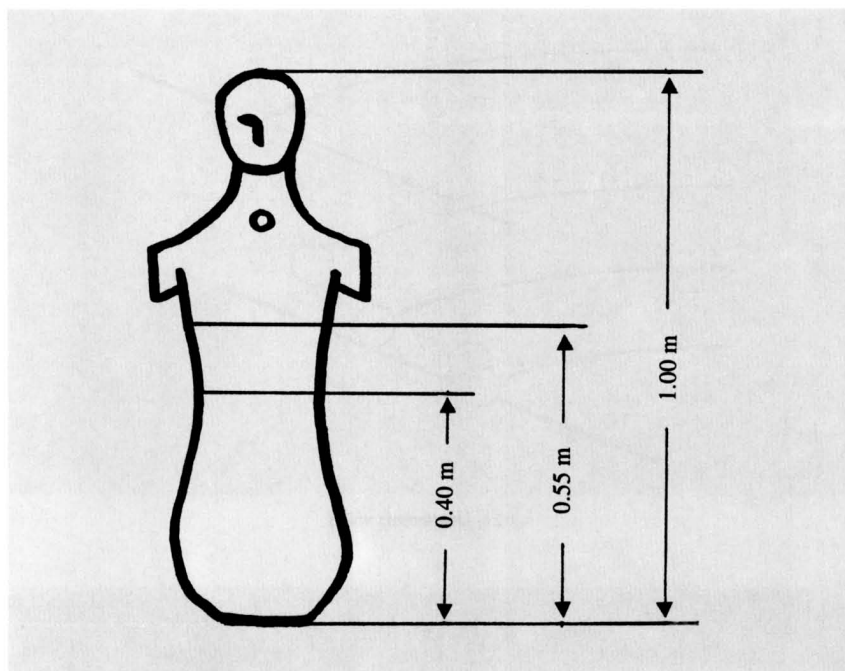

Figura 10. Les mesures del maniquí

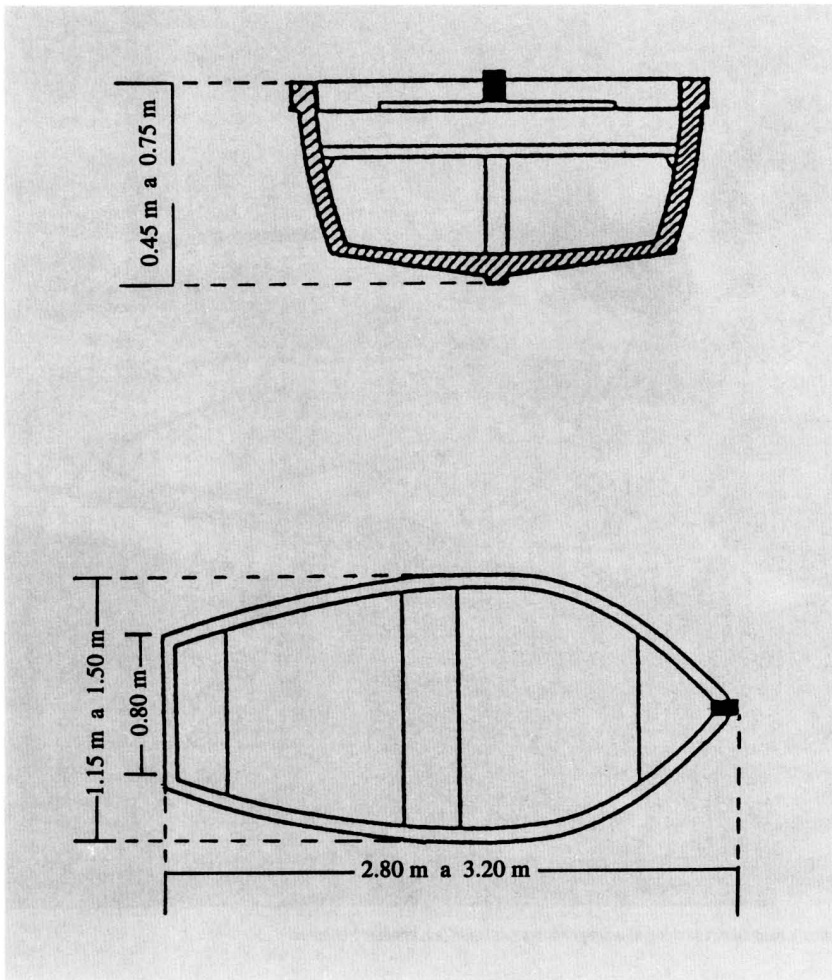
Salvament i Socorrisme elegeix com a President Fernando Martel Viniegra, almirall de la Marina Espanyola. Aquest és potser el moment en el qual el Salvament i Socorrisme espanyol inicia de ple les seves

activitats fins aconseguir situar-se en primer línia mundial.

1961 El gènere es crea legalment la Federació Espanyola de Salvament i Socorrisme, encarregada de la divulgació i

150 metres salvament amb embarcació: Tornada a la boia en el recorregut amb dos remers. Aquesta prova necessita grans dosis de coordinació i força.

Figures 11 i 12. Les mesures de l'embarcació

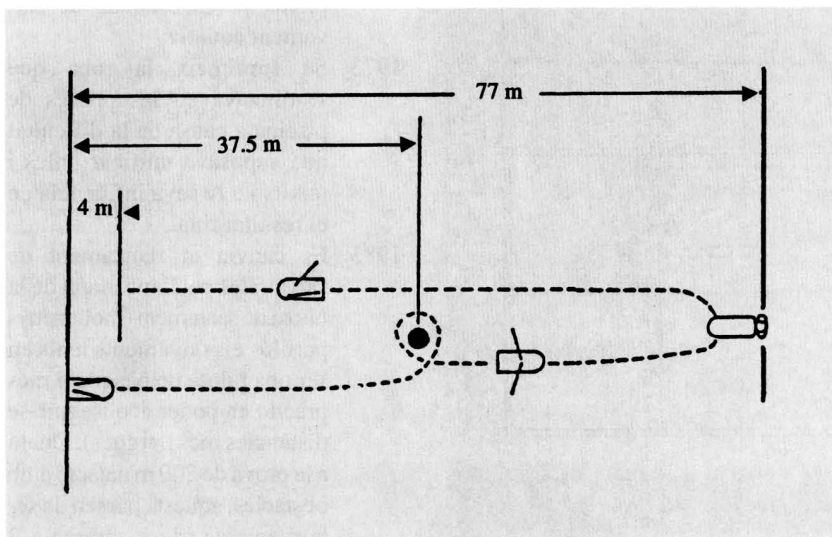

Figura 13. Recorregut de l'embarcació en zones obertes

formació d'aquest esport desconegut, que exigia en aquelles dates un domini de coneixements en matèria de Primers Auxilis i Tècniques de Salvament.

Se celebra el Primer Campionat del Món, amb les proves següents: 200 m natació amb obstacles vestits, 50 m rescat del maniquí vestits, llançament de salvavides (3,5 kg i 25 m de corda) i 150 m salvament amb embarcació.

1963 La Federació Internacional canvia de nom i es converteix en Fédération Internationale de Sauvetage et de Sports Utilitaires.

Se celebra a Barcelona el Primer Campionat d'Espanya de Tetratló de Salvament Aquàtic, amb esportistes titulats en salvament i socorrisme. Des de llavors els Campionats d'Espanya s'han celebrat any rere any.

1965 Novament l'Assemblea General de la Federació Internacional decideix canviar el nom, per l'actual de Fédération Internationale de Sauvetage Aquatique, en la qual es marquen els objectius prioritaris següents:

- Creació, desenvolupament i manteniment de les institucions relacionades amb el salvament a la vora de l'aigua i en l'aigua, particularment el salvament aquàtic.
- Divulgació i formació per la pràctica apropiada de l'esport del salvament.
- Recerca científica i tècnica en el camp aquàtic, que contribueix al progrés i a l'avanç del salvament aquàtic.

1971 El president de la Federació Catalana de Salvament i Socorrisme, Sr. Francisco José Lacambra, Conde de Lacambra,

150 metres salvament amb embarcació: Missat del maniquí al final del recorregut amb dos remes i abans de la tomada amb un sol rem.

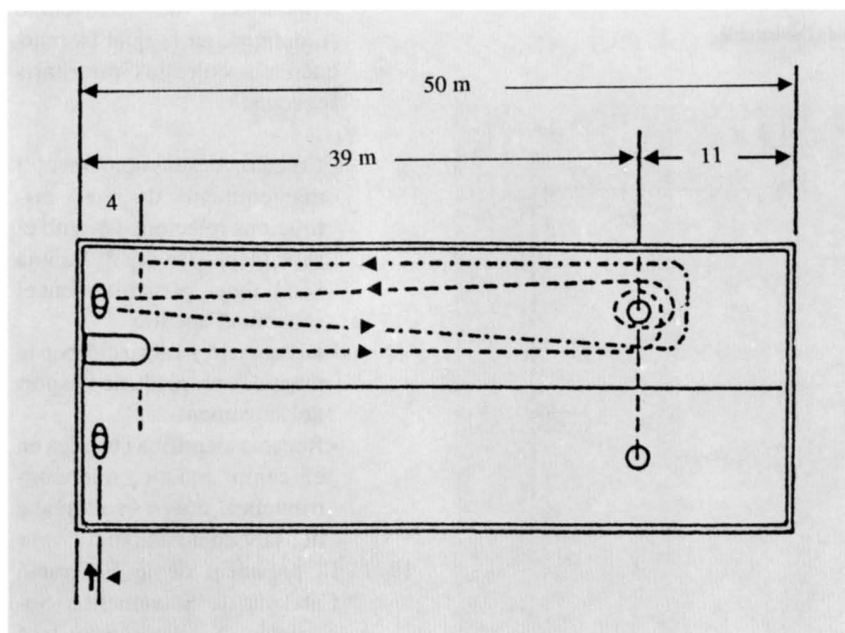

Figura 14. Recorregut de l'embarcació a la piscina de 50 m

gran amant i promotor d'aquest esport, instaura el primer campionat per a escolars de salvament aquàtic.

1973 Se suprimeix la roba que s'utilitzava en les proves de piscina a causa de la dificultat que suposava unificar talles i teixits i a la seva influència en el resultat final.

1983 Es canvia el llançament de salvavides pel llançament de la pilota de salvament (molt menys perillós en salvaments reals en ser una pilota de bàsquet i més pràctic en poder aconseguir-se distàncies més llargues). Quant a la prova de 200 m natació amb obstacles, aquests passen de ser horitzontals (dues sureres a 2 m una de l'altra, entre les quals

Llançament de la pilota salvavides: Recollida de la corda i pilota. Durant 1'40" es poden efectuar tots els llançaments possibles.

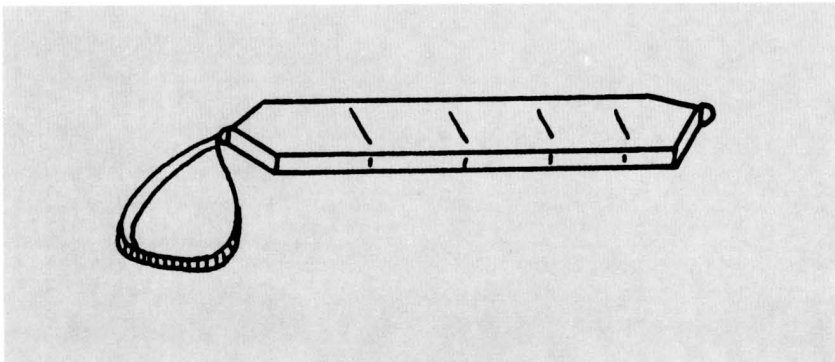

Figura 15. Boia Torpedo

no es podia sortir) a ser verticals (una estructura amb xarxa amb 70 cm de profunditat, de la qual no es pot passar per sobre).

- 1987 El dia 1 de juny el Comitè Olímpic Internacional confirma que la Federació Internacional de Salvament Aquàtic adquireix la categoria d'*Organisme Reconegut* pel COI, pel que es va aprovar a la reunió de l'Executiva d'aquest organisme celebrada l'abril de 1987.
- 1988 S'estableixen noves proves de competició de caràcter individual i es creen per primera vegada proves de competició per equip, en forma de relleus. Aquestes proves són les que es continuen celebrant actualment.
- 1990 S'aprova l'actual Reglament Tècnic Internacional de competicions de Salvament Aquàtic i les noves taules de puntuació.

Des de l'inici de la Federació Espanyola de Salvament i Socorrisme, l'any 1961, han estat vuit els presidents que ha tingut: Sr. Ignacio Martel Viniegra, Sr. José Antonio de Pascual López Quesada, Sr. Carlos García Riberas, Sr. José Martínez Riofino, Sr. Pedro Walch Den Tuinder, Sr. Jaime Serrano Pomares, Sra. Mercedes Oliveró Capellades i actualment el Sr. Jorge Lang Lenton León. Gràcies a tots ells i a la col.laboració dels seus equips aquesta Federació ha aconseguit evolucionar i continuar endavant, malgrat l'escàs suport econòmic que rep.

En l'àmbit federatiu internacional, la participació de la Federació Espanyola de Salvament i Socorrisme ha estat i és molt important, tal i com es comprova en les dues ocasions que han estat escollits per a la Presidència de la Federació Internacionals de salvament els espanyols Sr. Ignacio Martel Viniegra i Sr. José Antonio de Pascual López Quesada. En l'actualitat dos membres de la Federació Espanyola ocupen llocs de direcció a la FIS: Sr.

4 x 50 metres relleu de la boia torpede: Tercera rellevadora amb el material preparat, esperant l'arribada de la seva companya.

Pedro Walch Den Tuinder (responsable de temes esportius i coordinador de l'àrea de Sud-amèrica, Portugal i Espanya) i la Sra. Teresa Paredes Fargas (Presidenta de la Comissió Esportiva Internacional).

BIBLIOGRAFIA

- FEDERACIÓ ESPANYOLA DE SALVAMENT I SO-CORRISME "Memorias anuales, 1961 a 1991". Madrid.
- FÉDÉRATION FRANÇAISE DE SAUVETAGE EL SE-COURRISME (1987) *Colloque National des Entraîneurs*.
- FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE SAUVETAGE AQUATIQUE (1989) *Estatutos*.
- FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE SAUVETAGE AQUATIQUE (1991) *Reglamento Técnico Internacional de Competiciones de Salvamento Acuático*.
- FEDERATIONE ITALIANA NUOTO (1987) *Guida Técnica*.
- PALACIOS, J. i altres (1990): *Curso de Técnico en Salvamento Acuático*. FESS, La Corunya.
- THE ROYAL LIFE SAVING SOCIETY U.K. (1990) *Lifesaving*.
- UNITED STATES LIFESAVING ASSOCIATION (1981) *Lifesaving and Marine Safety*. New Century Publishers, Piscataway (NJ).